

Sytuacja Romów w 11 państwach członkowskich UE – Wyniki badania w skrócie

Podsumowanie ankiet

Niniejsze opracowanie przedstawia pierwsze wyniki badań opartych na analizie części dostępnych danych. Wyniki te są pierwszym krokiem do uzupełnienia poważnych braków danych na temat społeczno-ekonomicznej sytuacji Romów w UE oraz przestrzegania ich praw.

Które państwa zostały objęte badaniami?

- Badanie pilotażowe FRA dotyczące Romów objęło: Bułgarię, Czechy, Francję, Grecję, Hiszpanię, Polskę, Portugalie, Rumunię, Słowację, Węgry i Włochy.
- Regionalne badanie dotyczące Romów przeprowadzone przez UNDP, Bank Światowy i Komisję Europejską (UNDP/Bank Światowy/KE) również objęło: Bułgarię, Czechy, Rumunię, Słowację i Węgry, a ponadto sześć państw nienależących do UE z Bałkanów Zachodnich oraz Mołdawię.

Z kim przeprowadzono wywiady?

- W ramach powyższych badań w 11 państwach członkowskich UE przeprowadzono wywiady z 22 203 Romami i nie-Romami, które dostarczyły informacji na temat 84 287 członków gospodarstw domowych.
- Wywiady prowadzono w cztery osoby w domach respondentów narodowości romskiej i nieromskiej.
- Respondenci, którzy sami identyfikowali się jako Romowie. We Francji były to osoby identyfikujące się jako *gens du voyage*, mieszkające w przyczepach na miejscach kempingowych. Przeprowadzono również wywiady z romskimi obywatelami UE z Rumunii przebywającymi we Francji, wyniki dla tej grupy zostaną przedstawione w oddzielnym opracowaniu.
- Ogół populacji mieszkającej na tym samym obszarze lub w najbliższej okolicy z Romami, z którymi przeprowadzono wywiady. W niniejszym opracowaniu grupę tę określa się mianem „nie-Romów”.

Jakie pytania zadawano?

- Pytania dotyczące podstawowych cech społeczno-demograficznych wszystkich członków gospodarstwa domowego
- Pytania dotyczące kwestii związanej z zatrudnieniem, edukacją, zdrowiem i zakwaterowaniem
- Pytania dotyczące okolicy i infrastruktury
- Pytania dotyczące kwestii związanych z integracją, dyskryminacją, obywatelstwem i świadomością przysługujących praw
- Pytania dotyczące mobilności i migracji

Na ile reprezentatywne są wyniki?

- Wyniki są reprezentatywne dla Romów żyjących w obszarach o zaludnieniu gęstszym niż średnia krajowa.
- Wyniki dotyczące nie-Romów nie są reprezentatywne dla większości populacji, ale służą jako punkt odniesienia dla Romów, ponieważ nie-Romowie, z którymi przeprowadzono wywiady, żyją w tym samym środowisku, korzystają z tego samego rynku pracy i infrastruktury społecznej.

Co pokazują wyniki?

Wyniki przedstawiają ponury obraz sytuacji Romów objętych badaniami. Porównanie z nie-Romami mieszkającymi w bliskim sąsiedztwie wskazuje na znaczne różnice w sytuacji społeczno-ekonomicznej; niemniej sytuacja respondentów narodowości innej niż romska jest również często niepokojąca. Dowody te potwierdzają zidentyfikowaną w komunikacie Komisji Europejskiej, w sprawie *Unijnych ram dotyczących krajowych strategii integracji Romów do 2020 r.*, konieczność podjęcia „zdecydowanych działań zarówno na poziomie krajowym, jak i na szczeblu UE, prowadzonych przy aktywnym dialogu z Romami”.

Jak wynika z przedstawionych wskaźników, w **11 państwach członkowskich UE objętych badaniami**, społeczno-ekonomiczna sytuacja Romów w czterech kluczowych obszarach, tj. w obszarze zatrudnienia, edukacji, zakwaterowania i zdrowia, nie jest satysfakcjonująca i z reguły jest gorsza niż sytuacja nie-Romów mieszkających w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Wskaźniki pokazują również, że Romowie w dalszym ciągu są dyskryminowani i nie mają wystarczającej świadomości przysługujących im praw na mocy prawa unijnego, m.in. dyrektywy o równym traktowaniu bez względu na pochodzenie rasowe (2000/43/WE).

W obszarze edukacji:

- średnio zaledwie co drugie romskie dziecko objęte badaniami uczęszcza do żłobka lub przedszkola;
- jak wynika z udzielonych odpowiedzi, z wyjątkiem Bułgarii, Grecji i Rumunii dziewięć na dziesięć dzieci romskich w wieku objętym obowiązkiem szkolnym, tj. od 7. do 15. roku życia, uczęszcza do szkoły;
- udział w edukacji znacznie zmniejsza się po zakończeniu edukacji obowiązkowej: zaledwie 15% pełnoletniej młodzieży romskiej objętej badaniami ukończyło ogólnokształcącą szkołę średnią lub szkołę zawodową.

W obszarze zatrudnienia:

- jak wynika z udzielonych odpowiedzi, średnio mniej niż jeden na trzech Romów pracuje za wynagrodzeniem;
- co trzeci respondent romski stwierdził, że jest bezrobotny;
- inni powiedzieli, że prowadzą dom, są na emeryturze, nie są w stanie pracować lub prowadzą własną działalność gospodarczą.

W obszarze zdrowia:

- co trzeci respondent romski w wieku 35-54 lat poinformował o problemach zdrowotnych, które ograniczają jego codzienne funkcjonowanie;
- średnio około 20% respondentów romskich nie jest objętych ubezpieczeniem zdrowotnym lub nie wie, czy są nim objęci.

W obszarze zakwaterowania:

- w romskich gospodarstwach domowych objętych badaniami średnio w jednym pomieszczeniu mieszkają więcej niż dwie osoby;
- około 45% Romów żyje w gospodarstwach domowych, w których nie ma dostępu do co najmniej jednego z następujących podstawowych udogodnień: kuchni wewnątrz budynku, toalety wewnątrz budynku, prysznic lub łazienki wewnątrz budynku lub energii elektrycznej.

Ubóstwo:

- średnio około 90% Romów objętych badaniami mieszka w gospodarstwach domowych, których zrównoważony dochód jest poniżej krajowej granicy ubóstwa;
- średnio około 40% Romów żyje w gospodarstwach domowych, w których w ciągu ostatniego miesiąca jeden z domowników przynajmniej raz musiał pójść spać głodny, ponieważ nie wystarczyło pieniędzy na zakup żywności.

Dyskryminacja i świadomość praw:

- około połowa Romów objętych badaniami stwierdziła, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy doświadczyli dyskryminacji ze względu na pochodzenie etniczne;
- około 40% Romów objętych badaniami jest świadomych żadnych praw zabraniających dyskryminowania ze względu na pochodzenie z mniejszości etnicznej przy ubieganiu się o pracę.

W jaki sposób wyniki badań mogą być przydatne dla decydentów?

Decydenci mogą wykorzystać te dowody, ponieważ wskazują one na pewne istotne kwestie, które należy wziąć pod uwagę przy dalszym opracowywaniu, wdrażaniu i monitorowaniu krajowych strategii i planów działań na rzecz integracji Romów.

- Czy przywiązuje się wagę do udziału dzieci romskich w edukacji wczesnoszkolnej? Czy zwraca się wystarczającą uwagę na przejście z poziomu kształcenia podstawowego na poziom kształcenia średniego? Czy zwraca się uwagę na wskaźniki ukończenia szkół przez Romów na wszystkich poziomach kształcenia, w szczególności w regionach i miejscowościach, w których występują duże skupiska Romów?
- Czy przy rozwiązywaniu problemu bezrobocia wśród Romów zwraca się uwagę na ich wykształcenie i umiejętności? Czy prowadzone są szkolenia w celu wyeliminowania braków w tym względzie?
- Czy uwzględniane są te aspekty zakwaterowania, w przypadku których potrzeby Romów są największe, takie jak powierzchnia mieszkalna i dostęp do podstawowych udogodnień (kuchnia wewnątrz budynku, toaleta wewnątrz budynku, prysznic/łazienka wewnątrz budynku, energia elektryczna)?
- Czy zwraca się uwagę na poprawę warunków życia Romów oraz na zapewnienie równego dostępu do ubezpieczenia zdrowotnego?
- Czy kwestię ubóstwa rozwiązuje się kompleksowo, kierując pomoc „w szczególności, lecz nie wyłącznie” do Romów oraz uwzględniając potrzeby zarówno Romów, jak i nie-Romów?
- Czy ogólnie zwraca się uwagę na konieczność zwalczania dyskryminacji i uprzedzeń w stosunku do Romów oraz zapewnienia równego dostępu do edukacji, zatrudnienia, zakwaterowania i usług opieki zdrowotnej?
- Czy popularyzowane są postawy niedyskryminacyjne i czy podnoszona jest świadomość praw podstawowych i mechanizmów dochodzenia roszczeń, tak aby zapewnić środowisko, w którym ludzie czują się na tyle pewni siebie, że zgłaszają przypadki dyskryminacyjnego traktowania i nadużyć praw podstawowych?

Aby zlikwidować przepaść pomiędzy sytuacją Romów i nie-Romów, konieczne będzie efektywne wdrażanie strategii krajowych. W celu umożliwienia monitorowania skuteczności strategii i pomiaru postępów na miejscu należy opracować solidne narzędzia monitorowania.

Planowane działania

FRA powtórzy badanie dwukrotnie, w połowie i na zakończenie okresu realizacji strategii „Europa 2020”, zapewniając solidne i porównywalne dane, które pomogą unijnym instytucjom i państwom członkowskim UE w pomiarze postępów. W tym okresie FRA będzie współpracować z państwami członkowskimi i innymi kluczowymi podmiotami nad opracowaniem metod monitorowania, które zapewnią porównywalną analizę sytuacji Romów w całej UE.

Dodatkowe informacje:

Działania Agencji Praw Podstawowych na rzecz Romów można znaleźć pod adresem:

http://fra.europa.eu/fraWebsite/roma/roma_en.htm

FRA – Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej

Schwarzenbergplatz 11 ■ 1040 Wiedeń ■ Austria ▲ Tel. +43 (1) 580 30 - 0 ■ faks +43 (1) 580 30 - 699 ■ fra.europa.eu ▲ info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights) ■ twitter.com/EURightsAgency